
K. Zwanepol, *Een menselijke God. De betekenis van Christus voor Luther*. Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer/Stichting Lutherse Uitgeverij en Boekhandel, Den Haag 2001, 230 pag., € 19,90

Oorspronkelijk gepland als een bijdrage tot de actuele discussies over de betekenis van Jezus Christus en de verzoening voor een breder publiek, groeide dit boek uit tot een wetenschappelijk verantwoorde schets van Luthers (L.s) christologie. De hoofdtitel gaat op een formulering van L. zelf terug (10).

In de inleiding (13-40) schetst de auteur een beeld van het actuele intellectuele klimaat in Nederland. Uitspraken over Jezus Christus staan immers niet in het luchtledige. De mensen die het intellectuele debat bepalen denken historisch, zij willen multicultureel, multireligieus en postmodern zijn. Dit kader dient serieus te wor-

---

den genomen. Tegelijk moet een relativering van dit intellectuele kader door een confrontatie met de gedachten van L. over Christus mogelijk zijn.

Het tweede hoofdstuk biedt een systematisch-theologisch ontwerp van de auteur: 'Hoofdpijnen in L.s spreken over Christus' (41-95). In de voetnoten zijn vindplaatsen in de geschriften van L. en in de secundaire literatuur vermeld. Christologie en de leer van de reddende betekenis van Christus voor de gelovigen, de soteriologie, zijn volgens de auteur bij L. met elkaar 'vertand' (44, cf. 224). L. beklemtoont enerzijds de radicale menselijkheid van Christus; dat hij over diens seksualiteit niets zegt is een uitzondering (49). Anderzijds is voor L. duidelijk dat Christus God in persoon is (52). Omdat een christen vanuit Christus leeft, moet het geloof voor L. ethische consequenties hebben (88-95).

Het korte derde hoofdstuk (96-99) leidt over tot de hoofdstukken vier tot acht met vertalingen van teksten van L. over Christus en toelichtingen van de auteur (100-200): deze teksten zullen de schets van de christologie van L. verdiepen en zullen laten zien, hoe deze in de praktijk functioneerde. Hoofdstuk vier bevat vertaalde teksten en toelichtingen over de 'Uitleg van geloof en dogma' (100-116), hoofdstuk vijf over 'Een God die lijdt' (117-136), hoofdstuk zes over 'Het hart van het heil' (137-162), al op p. 98 aangekondigd als de 'pièce de résistance' van L.s christologie. Hoofdstuk zeven staat onder de thematiek 'Gelijkvormig aan Christus' (163-181). Hoofdstuk acht heeft als thema 'Reëel aanwezig' (182-200).

Terwijl de auteur in hoofdstuk twee zelf 'Hoofdpijnen in L.s spreken over Christus' uitgezet had, gaat hij in hoofdstuk negen in op kritiek op de christologie van L. Zowel de kritiek van de school van Albrecht Ritschl, dat L. zich te weinig bevrijd zou hebben van de erfenis van het klassieke christologische dogma, als die van rooms-katholieke onderzoekers, dat L. juist niet de gehele schat van de traditie bewaard zou hebben, wijst de auteur af (205-207). Hij komt tot

de conclusie dat L. en het postmoderne denken op een vruchtbare wijze met elkaar in gesprek gebracht kunnen worden. De auteur heeft afgezien van een literatuurlijst en van registers, wat de wetenschappelijk geïnteresseerde lezer storen kan. In de voetnoten zijn drie verschillende edities van L.s geschriften aangehaald. Al met al heeft de auteur zijn dubbele doel bereikt: het boek is goed leesbaar en geeft stof tot nadenken voor theologen.

Christoph Burger